

XÂY DỰNG LỐI SỐNG CỦA THANH NIÊN QUÂN ĐỘI TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA KINH TẾ THỊ TRƯỜNG

PHẠM HOÀNG ANH*

Lối sống thanh niên Quân đội hiện nay luôn chịu sự tác động của nhiều yếu tố, trong đó sự phát triển của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là yếu tố cơ bản, có tác động, ảnh hưởng cả tích cực và tiêu cực đến quá trình vận động, phát triển lối sống của thanh niên Quân đội. Điều này đặt ra yêu cầu chúng ta cần phát huy cao nhất những ảnh hưởng tích cực và hạn chế thấp nhất những tác động tiêu cực của nền kinh tế thị trường để xây dựng lối sống mới tốt đẹp, phù hợp bản sắc văn hóa của dân tộc Việt Nam cho thanh niên Quân đội trong thời gian tới.

Từ khóa: Lối sống; thanh niên Quân đội; kinh tế thị trường; xã hội chủ nghĩa; xây dựng; tác động. The current lifestyle of the military youth is influenced by various factors. The development of a socialist-oriented market economy is a fundamental factor, exerting both positive and negative influences on the lifestyle development of the military youth. It is imperative to maximize the positive effects and minimize the negative impacts of the market economy in order to build a new fine lifestyle for the military youth that is suitable to the cultural identity of the Vietnamese nation in the coming time.

Keywords: Lifestyle; military youth; market economy; socialism; building; impact.

NGÀY NHẬN: 20/01/2023

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 24/02/2023

NGÀY DUYỆT: 16/3/2023

1. Tác động của kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta đến lối sống thanh niên Quân đội

Hiện nay, nước ta đang tiến hành đổi mới toàn diện trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó đổi mới nền kinh tế là trọng tâm. Thực chất của đổi mới kinh tế là chuyển đổi từ nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung bao cấp sang nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần, hoạt động theo cơ chế thị trường, có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa (XHCH).

Cơ chế thị trường kích thích sự phát triển kinh tế, nâng cao tổng lợi xã hội, tạo điều kiện cho sự phát triển con người về mọi mặt, trong đó có đạo đức. Con người tham gia vào hoạt động KTTT về nhân cách được độc lập, tự do có quyền bình đẳng trong cạnh tranh, giữ chữ tín trong trao đổi và tăng cường quan tâm phát triển lợi ích chung của xã hội.

Trong giai đoạn phát triển hiện nay, không thể không kể đến vai trò của thanh

* ThS, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

niên Việt Nam nói chung, thanh niên Quân đội (TNQĐ) nói riêng - thế hệ sẽ tiếp nối những truyền thống tốt đẹp của cha ông trong sự nghiệp xây dựng đất nước giàu mạnh, công bằng và văn minh. Tuy nhiên, cùng với sự thay đổi sang cơ chế thị trường như hiện nay thì lối sống, cách nghĩ của thanh niên Việt Nam, trong đó có TNQĐ cũng biến chuyển theo hướng tích cực như: tính quyết đoán, năng động, sáng tạo, tự chủ, tự chịu trách nhiệm. Đây cũng là điều kiện thuận lợi để mỗi cán bộ, đảng viên rèn luyện, hoàn thiện về phẩm chất đạo đức, lối sống.

Nền KTTT đã làm sống động hoạt động kinh tế - xã hội và có tác động trực tiếp đến đời sống văn hóa - xã hội. Nền KTTT định hướng XHCN đã và đang được thực hiện ở nước ta có nhiều ảnh hưởng tích cực song nó cũng có những tác động tiêu cực đến việc xây dựng lối sống mới, hiện đại của con người Việt Nam nói chung, trong đó có thanh niên và TNQĐ nói riêng, đồng thời, làm gia tăng sự phân hóa giàu - nghèo; tham nhũng, phạm tội; chủ nghĩa thực dụng, chủ nghĩa cá nhân, lối sống chạy theo đồng tiền bất chấp đạo lý...

Có thể nói, chính nền KTTT đã tạo ra bệnh “sùng bái” đồng tiền. Không ít thanh niên có lối sống buông thả, thiếu hoài bão, lý tưởng, sống cá nhân, vị kỷ không quan tâm đến đời sống chính trị, quay lưng với truyền thống, vi phạm pháp luật, đi ngược với thuần phong, mỹ tục của dân tộc. Đây đang là những vấn đề nổi cộm trong lối sống của thanh niên Việt Nam nói chung, TNQĐ nói riêng. Nhận định về vấn đề này, Hội nghị Trung ương 10 (khóa IX), nhấn mạnh: “những biểu hiện của lối sống không lành mạnh, thoái hóa về đạo đức xã hội chưa được đấu tranh quyết liệt nên có xu hướng gia tăng”¹.

Những vấn đề trên mới chỉ là những đề cập sơ bộ về tác động tích cực và tiêu cực của KTTT trong xây dựng lối sống cho TNQĐ hiện nay. Vấn đề đặt ra là chúng ta cần phát huy cao nhất tác dụng tích cực và hạn chế thấp nhất những ảnh tiêu cực của nó để xây dựng lối sống mới tốt đẹp phù hợp bản sắc dân tộc Việt Nam.

2. Giải pháp xây dựng lối sống cho thanh niên Quân đội trước tác động của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa

Một là, tiếp tục đẩy mạnh công tác giáo dục đạo đức, lối sống cho TNQĐ.

Việc bồi dưỡng đạo đức, lối sống cho TNQĐ chính là những hoạt động tự giác của Đảng, Nhà nước, Quân đội mà trực tiếp là các tổ chức đảng và người chỉ huy ở các đơn vị trong việc bồi dưỡng, nâng cao trình độ nhận thức của TNQĐ về những phẩm chất đạo đức cách mạng và lối sống XHCN, giúp cho TNQĐ luôn có đủ sự tỉnh táo để phân biệt tốt, xấu trước những tác động tích cực và tiêu cực của nền KTTT. Từ đó, xây dựng niềm tin sâu sắc vào mục tiêu, lý tưởng XHCN, có bản lĩnh chính trị vững vàng, biết hướng lòng yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội vào thực hiện thắng lợi mọi nhiệm vụ được giao.

Ngoài ra, cần tập trung vào việc “tăng cường giáo dục thế hệ trẻ về lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa, nâng cao lòng yêu nước, tự hào dân tộc, nuôi dưỡng ước mơ, hoài bão, khát vọng vươn lên; nêu cao tinh thần trách nhiệm đối với đất nước, với xã hội”². Cùng với đó, phải làm cho mỗi TNQĐ luôn ý thức được nghĩa vụ, trách nhiệm nặng nề của họ với Tổ quốc, với Nhân dân và Quân đội, khơi dậy ở họ niềm vinh dự, tự hào của “Bộ đội cụ Hồ” để mỗi TNQĐ tự nguyện học tập, phấn đấu.

Hai là, xây dựng môi trường văn hóa trong sạch, lành mạnh ở các đơn vị Quân đội.

Việc xây môi trường văn hóa trong sạch, lành mạnh không những chỉ giới hạn ở từng đơn vị của TNQĐ mà còn bao gồm cả gia đình, bạn bè, những giao tiếp xã hội mà họ đang sinh sống và công tác. Do vậy, xây dựng môi trường văn hóa trong sạch, lành mạnh sẽ góp phần quan trọng giúp cho TNQĐ tiếp thu những tác động tích cực của môi trường kinh tế - xã hội để vươn tới cái đẹp, cái đúng, cái tốt; đồng thời, khắc phục và loại bỏ cái sai, cái tiêu cực về lối sống. Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng đã nói: “Muốn có xã hội tốt thì phải có con người tốt và muốn có con người tốt thì phải có môi trường xã hội tốt. Đây là quan hệ biện chứng, thiên biến vạn hóa giữa xã hội và con người”³.

Việc xây dựng con người với các quan hệ ứng xử có văn hóa giữa lãnh đạo với chỉ huy, giữa cấp trên với cấp dưới, giữa cán bộ với chiến sĩ, giữa đơn vị với chính quyền và Nhân dân địa phương nơi đóng quân là nội dung có ý nghĩa rất quan trọng nhằm phát huy những tác động tích cực, khắc phục những ảnh hưởng tiêu cực của KTTT đến lối sống của TNQĐ hiện nay. Cần coi trọng giải quyết tốt các mối quan hệ trong tập thể đơn vị được thực hiện trên cơ sở pháp luật nhà nước, điều lệnh, điều lệ, chế độ, kỷ luật quân đội, quy định đơn vị; chăm lo xây dựng cái đẹp, thẩm mỹ ở đơn vị từ cảnh quan doanh trại đến nếp sống chính quy.

Bên cạnh đó, xây dựng môi trường văn hóa trong sạch, lành mạnh phải gắn chặt với đấu tranh chống những biểu hiện phai nhạt về lý tưởng, niềm tin, thoái hóa về đạo đức, lối sống và khắc phục triệt để các ảnh hưởng của tệ nạn xã hội trên địa bàn

đóng quân có ảnh hưởng xấu đến quá trình phát triển lối sống của TNQĐ.

Ba là, phát huy tính tích cực của TNQĐ trong quá trình tự tu dưỡng, rèn luyện về lối sống.

Tự tu dưỡng, rèn luyện về lối sống của TNQĐ hiện nay là cả một quá trình đấu tranh gian khổ, quyết liệt và phức tạp giữa cái đúng với cái sai, giữa cái tiêu cực, lạc hậu với cái tiến bộ, giữa cái tốt và cái xấu trong bản thân TNQĐ trước những tác động nhiều mặt của nền KTTT định hướng XHCN.

Để làm được điều đó, đòi hỏi mỗi TNQĐ không những phải có lòng kiên trì, sự bền bỉ mà còn phải có ý chí, quyết tâm cao để chiến thắng được những khó khăn, cám dỗ của cuộc sống vật chất trong nền KTTT, mà điều khó nhất là chiến thắng chính bản thân mình. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”⁴. Đứng trước những cám dỗ về vật chất của nền KTTT định hướng XHCN lại càng đòi hỏi phải phát huy hơn nữa vai trò tự tu dưỡng, rèn luyện của TNQĐ. Mọi sự thiếu nghiêm túc trong rèn luyện về lối sống hay thỏa mãn dừng lại đều là nguyên nhân dẫn đến những suy thoái về lối sống của một bộ phận TNQĐ hiện nay.

Bốn là, tiến hành cuộc đấu tranh quyết liệt chống lối sống tư sản, tiểu tư sản và những tàn dư lối sống lạc hậu của TNQĐ.

Quá trình xây dựng và hoàn thiện lối sống XHCN gắn liền và phụ thuộc vào cuộc đấu tranh chống lối sống tư sản, tiểu tư sản và các tàn dư của lối sống cũ, cùng những hiện tượng trái với các chuẩn mực,

nguyên tắc của lối sống XHCN. Đó là biện chứng của quá trình “xây” và “chống” trong bồi dưỡng lối sống XHCN cho TNQĐ. Trước những âm mưu của các thế lực thù địch từ “diễn biến hòa bình” chống phá cách mạng Việt Nam, cuộc đấu tranh để tẩy trừ sự xâm hại của lối sống tư sản trong xã hội và Quân đội ta trở nên rất quyết liệt. Đại hội Đảng VI chỉ rõ: “Trong xã hội ta đang diễn ra cuộc đấu tranh giữa hai lối sống: lối sống có lý tưởng, lành mạnh, trung thực, sống bằng lao động của mình, có ý thức tôn trọng và bảo vệ của công, chăm lo lợi ích tập thể và đất nước, với lối sống thực dụng, dối trá, ích kỷ, ăn bám, chạy theo đồng tiền”⁵.

Cần phải nhận dạng những biểu hiện của lối sống cũ với các tập tục cổ hủ, mê tín dị đoan... Đáng lưu ý, lối sống đó lại đang được một số lớp trẻ tiếp nhận như một lối sống “hợp thời”, “mốt” và thực sự đang là điều báo động đến quá trình xây dựng, bồi dưỡng lối sống XHCN cho Nhân dân và Quân đội, nhất là lớp trẻ. Chính vì vậy, chúng ta cần phải quán triệt sâu sắc tư tưởng cách mạng tiến công kiên quyết và triệt để; luôn nhạy cảm nắm bắt tình hình, chống mọi sự chủ quan, bất lực trước sự lan tràn của những lối sống trái với bản chất của chế độ XHCN.

3. Kết luận

Sự phát triển nền KTTT định hướng XHCN ở nước ta hiện nay đang hình thành các tư tưởng, ý thức và chuẩn mực đạo đức mới, tạo nên những sắc thái về đạo đức, lối sống mới trong xã hội. Đồng thời cũng làm nảy sinh nhiều tư tưởng, ý thức và những tiêu chí đạo đức đi ngược lại với những giá trị truyền thống của dân tộc, trở thành một “vấn nạn” trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Những giải pháp để xây dựng lối sống cho TNQĐ trước tác động của KTTT định hướng XHCN ở nước ta hiện nay, góp phần khắc phục tình trạng suy thoái về đạo đức, lối sống trong Đảng và trong xã hội hiện nay, nhưng có thể coi đó là những giải pháp cơ bản và hết sức cần thiết nhằm phát huy tác động tích cực, hạn chế tác động tiêu cực của KTTT tới TNQĐ hiện nay□

Chú thích:

1. Ban Tư tưởng Văn hóa Trung ương. *Tài liệu nghiên cứu kết luận Hội nghị lần thứ IX Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2004, tr. 31.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2021, tr. 168.
3. Phạm Văn Đồng. *Văn hóa và đổi mới*. H. NXB Chính trị quốc gia, 1995, tr. 71.
4. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 11*. H. NXB Chính trị quốc gia - Sự thật, 2011, tr. 612.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI*. H. NXB Sự thật, 1987, tr. 127.

Tài liệu tham khảo:

1. Lê Thị Hoài. *Các yếu tố tác động đến lối sống thanh niên và một số biện pháp nhằm giáo dục lối sống cho thanh niên Việt Nam hiện nay*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 7/2019, tr. 272 - 277.
2. Đào Thu Hương. *Tăng cường giáo dục đạo đức, lối sống cho thanh niên Việt Nam trong bối cảnh hội nhập văn hóa hiện nay*. Tạp chí Lý luận chính trị và Truyền thông, số 5/2016, tr. 47 - 51.
3. Nguyễn Văn Huyền. *Lối sống người Việt Nam dưới tác động của toàn cầu hóa hiện nay*. Tạp chí Triết học, số 12/2003, tr. 29 - 34.
4. *Ảnh hưởng của nền kinh tế thị trường đến việc xây dựng lối sống ở nước ta*. <https://lyluanchinhtrivatruyenthong.vn>, ngày 19/5/2021.